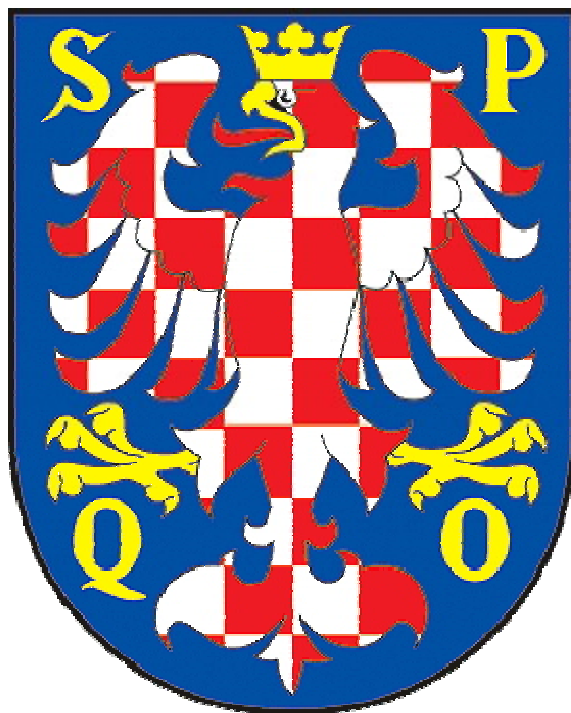

Statutární město Olomouc

Rodinná politika statutárního města Olomouce na roky 2014 - 2015

Zpracovatelé:

- odbor sociálních věcí
- odbor dopravy
- odbor školství
- odbor vnějších vztahů a informací

Olomouc, březen 2014

OBSAH

1. ÚVOD	3
1.1 Rodinná politika na úrovni státu	3
1.2 Rodinná politika na místní úrovni	4
2. POPIS SITUACE VE MĚSTĚ OLOMOUCI	6
2.1 Základní demografické údaje	6
2.2 Nástroje rodinné politiky používané v Olomouci.....	8
3. OPATŘENÍ RODINNÉ POLITIKY STATUTÁRNÍHO MĚSTA OLOMOUCE	12
3.1 Komunikace s rodinami	12
3.2 Služby pro rodiny	13
3.3 Slučitelnost rodinného života a zaměstnání	14
3.4 Městský prostor přátelský rodinám	15
3.5 Přímá podpora rodin	16
3.6 Institucionální udržitelnost rodinné politiky	18
4. ZÁVĚR	19

1. ÚVOD

Předkládaným materiálem se statutární město Olomouc hlásí k těm municipalitám v České republice, které akcentují podporu zdravé a fungující rodiny, jež je nezbytná pro soudržnost a další rozvoj našeho města i české společnosti jako celku. Je nepochybné, že v současné realitě České republiky hraje v sociální oblasti stále velkou roli stát. Ten se ale zaměřuje zejména na podporu osob či skupin v nepříznivé životní situaci, ohrožených sociálním vyloučením, jako jsou např. tělesně či zdravotně postižení lidé, senioři či osoby a skupiny ze slabších sociálních vrstev, jeho pozornosti se už méně dostává například neúplným rodinám, využití volného času dětí a mládeže apod. Malým zájmem ze strany státu se pak vyznačuje podpora zdravé a fungující rodiny, ačkoli rodina je, byť rozšířena o řadu nových forem partnerství a soužití, stále považována za základ společnosti. Podpora rodin je součástí investic do lidského kapitálu, který je vytvářen i v rodině, a proto je rodina pro soudržnost a další rozvoj společnosti a komunit nezbytná.

Rodinný život pro své bezproblémové fungování potřebuje, aby byly splněny tři základní předpoklady: znalosti/kompetence, čas a peníze. České rodiny, podmínky města Olomouce nevyjímaje, se v dnešním světě setkávají s řadou komplikací při zabezpečování svých potřeb a sladování pracovních a rodinných rolí (např. sociální a finanční znevýhodnění při domácí péči o dítě, nesoulad mezi nutností ekonomického zajištění rodiny a poskytnutím adekvátní péče dětem). Statutární město Olomouc se nyní rozhodlo aktivně uchopit problematiku dotýkající se rodin žijících na jeho území a vymezilo základní soubor opatření, kterým se chce v následujících dvou letech věnovat. Tato opatření tvoří ve svém souhrnu tzv. rodinnou politiku. Vymezení tohoto pojmu na celorepublikové a místní úrovni jsou věnovány následující pasáže.

1.1 Rodinná politika na úrovni státu

Demografický vývoj posledních let, především klesající sňatečnost a porodnost, se nepříznivě odráží ve věkové struktuře obyvatelstva a má vážné důsledky pro rozvoj společnosti, které dopadají až do místních komunit. Současně dochází k proměnám v rodinném životě a v jeho sociálně-ekonomických podmínkách, které mají na tento vývoj zásadní vliv. Jedním z faktorů působících v uvedeném procesu je nízká institucionální podpora rodiny ze strany státu i místních samospráv a především pokles všeobecného společenského respektu k životu rodiny. Význam, který má pro stát a celý sociální celek rodina naplňující své přirozené funkce, se totiž neodráží v nutné kompenzaci, resp. ocenění nákladů, které rodinám s dětmi při výkonu jejich funkcí vznikají.

Nejen v České republice se tak dostává v posledních letech do popředí zájmu rodinná politika, tedy koncepční souhrn aktivit a opatření za účelem podpory rodiny, která mají ovlivnit trendy v situaci rodin a dopady strukturálního znevýhodnění rodinného života oproti jiným formám života. První Národní koncepcí rodinné politiky, kterou přijala vláda v říjnu

2005,¹ měla za cíl přispět k vytvoření příznivějšího společenského klimatu a podmínek pro rodiny, které by umožnily rodinám realizovat jejich vlastní životní strategie v naplňování partnerských a rodičovských plánů. Tyto cíle dále rozpracoval Akční plán podpory rodin s dětmi pro období 2006 - 2009 vypracovaný Ministerstvem práce a sociálních věcí,² který definoval nástroje podpory rodiny v následujících oblastech: služby pro rodiny s dětmi, slučitelnost profesních a rodinných rolí, rodinná politika na úrovni krajů a obcí a komplexní finanční podpora rodin s dětmi. Z těchto dvou materiálů pak vyšly některé municipalita a kraje při tvorbě vlastních koncepcí pro lokální úroveň.

Úspěšná rodinná politika předpokládá k uchopení tohoto tématu právě koncepční přístup. Svým zaměřením totiž přesahuje populační či sociální politiku a lze ji chápat jako soubor činností a opatření orgánů veřejné správy, cíleně směřujících k podpoře rodiny jako součásti společnosti, a to včetně finanční i nefinanční kompenzace nákladů, které jsou na ně vynaloženy. Prorodinná opatření lze směřovat do oblastí daňové, vzdělávací, zdravotní, bytové, dopravní a v neposlední řadě se uplatní také v rámci regionální a komunální politiky. Všechny tyto oblasti bezprostředně ovlivňují život rodin, zároveň lze jednotlivá opatření přizpůsobovat právě potřebám rodiny. Na druhou stranu však rodinná politika zasahuje i do oblastí výsostně soukromé, a musí tedy respektovat autonomii a schopnost rodin samostatně se rozhodovat a jednat. Proto je rodinná politika soustředěna na podporu rodin ve výkonu jejich přirozených funkcí, nikoli na přebírání těchto rolí a zasahování do vnitřního života rodin.

1.2 Rodinná politika na místní úrovni

Situaci rodin a problematice kvality jejich života se vyplatí věnovat pozornost nejen na úrovni celoevropské či státní, ale i na úrovni regionální a zejména místních komunit. V tomto ohledu je pozitivní, že se na opatřeních ke zmírnění shora uvedených nepříznivých dopadů v poslední době podílí stále více obecních a krajských samospráv, které využívají své existující kompetence a vytvářejí potenciální nástroje k provádění opatření v rodinné politice. Obce a kraje disponují bezprostřední znalostí potřeb rodin a místních podmínek, a jsou tak jedněmi z nejdůležitějších aktérů rodinné politiky. Nicméně rozsah a kvalita podpory rodiny se v jednotlivých krajích a obcích liší v závislosti na představách a konkrétních přístupech orgánů místní samosprávy, jejich jednotlivých představitelů, případně dalších aktérů veřejného života. Samotný termín rodinná politika je mnohdy vnímán neurčitě. Chybí povědomí o skutečném rozsahu a obsahu rodinné politiky, přičemž některé kraje a obce si mnohdy rodinnou politiku ztotožňují pouze s podporou ve formě dávek státní sociální podpory, sociální péče, případně se sociálně - právní ochranou dětí. Vyjmenovaná opatření ale ve skutečnosti tvoří jen jednu složku rodinné politiky, jejíž rozsah může - a měl by být - daleko širší.

Je třeba zmínit, že obce a kraje mají i další významný potenciál, zejména pokud jde o podporu rodiny formou zřizování a poskytování sociálních služeb. Nicméně i zde platí, že nabídka, skladba, kvalita a neposlední řadě dostupnost poskytovaných služeb vykazuje v jednotlivých krajích a obcích značné rozdíly. Jen omezený počet obcí a krajů monitoruje situaci rodin a nabízí aktivity pro rodiny. Propagace rodinných témat rovněž není vždy

¹ Srov. Usnesení vlády č. 1305 ze dne 12. října 2005. Při tvorbě této Koncepce se vycházelo rovněž i z Národní zprávy o rodině zpracované Ministerstvem práce a sociálních věcí roku 2004, srov. usnesení vlády č. 876 ze dne 15. 9. 2004. Zpráva je dostupná na <http://www.mpsv.cz/cs/898>

² Dostupný na http://www.mpsv.cz/files/clanky/2991/Akcn_i_plan.pdf

dostatečná. Angažovanost rodin, aby prosazovaly své potřeby a zájmy samy, případně prostřednictvím dalších subjektů občanské společnosti, je často nevelká, stejně jako informovanost rodin o možné formě jejich podpory.

V podmínkách statutárního města Olomouce doposud neexistuje zastřešující koncepce, v jejímž rámci by byla realizována prarodinná opatření. Samo statutární město Olomouc i nejrůznější subjekty působící na jeho území sice realizují dílčí akce či aktivity, je zde systém finanční podpory z rozpočtu SMOI, nicméně opatření nejsou koordinována a nejsou systematická. I proto vznikl tento materiál, který se věnuje opatřením zacíleným na takto vymezenou rodinu, a to v oblasti publicity a osvěty, vzdělávání a volného času, sociálních záležitostí a také mobility rodin.

Rodinu, již se předkládaná opatření dotýkají, lze chápat v různém slova smyslu. Pro účely tohoto materiálu uvažujeme o rodině jako o soužití alespoň dvou lidí, ve kterém dospělý, soběstačný člověk pečuje o dalšího člena, ať už se jedná o nezaopatřené děti či o seniora se sníženou soběstačností. Může jít ale také o mladou, bezdětnou rodinu, nebo o rodinu, ve které dospělí pečují o dospělé dítě se specifickými potřebami.

Soubor opatření obsažených v tomto materiálu by měl být realizován v letech 2014 a 2015.

2. POPIS SITUACE VE MĚSTĚ OLOMOUCI

Opatření, která jsou součástí rodinné politiky statutárního města Olomouce, reagují na zjištění a doporučení obsažená v *Analýze potřeb rodin a současného stavu jejich naplňování v Olomouci*, kterou pro statutární město Olomouc v roce 2011 zpracovala společnost SocioFactor s. r. o. (dále jen „analýza“). Při hodnocení situace dále zpracovatelé vycházeli z veřejně dostupných údajů Českého statistického úřadu, zejména z dat zjištěných při sčítání lidu, domů a bytů, jež poskytly informace o stavu domácností na území města Olomouce, a z dalších dat, kterými disponuje Magistrát města Olomouce, z toho některá se týkají celého správního obvodu obce s rozšířenou působností. Pro formulování východisek a návrh řešení situací dotýkajících se rodin na území města Olomouce byla vodítkem zejména následující zjištění:

2.1 Základní demografické údaje

V této části se zabýváme porovnáním vybraných demografických údajů ovlivňujících dále popsaná opatření rodinné politiky na území města Olomouce za časový úsek 10 posledních let, tj. za období let 2003 – 2012.

Počet obyvatel města Olomouce se za posledních deset let snížil o 1 797 osob. Zatímco v roce 2003 žilo v Olomouci přes 101 tisíc obyvatel, na konci roku 2012 se jejich počet snížil na 99 471 obyvatel. Celkový přírůstek obyvatel je kladný pouze v roce 2007, v ostatních letech nedokáže přirozený přírůstek vyrovnat deficit vzniklý přirozeným a migračním úbytkem.³ S výjimkou roku 2007 se za sledované období vždy více osob z města odstěhovalo, než přistěhovalo. Statutární město Olomouc tak v současnosti čelí migračnímu úbytku obyvatel.

Věková struktura obyvatelstva

Průměrný věk obyvatel České republiky dosahoval na konci roku 2003 hodnoty 39,5 let, v roce 2010 hodnoty 40,8 let. Pro srovnání, průměrný věk obyvatele města Olomouce byl 39,9 v roce 2003 a 41,3 let v roce 2010. Na konci roku 2012 bylo průměrné stáří občana České republiky 41,3 let, zatímco občana města 41,9 let.

Také z rozložení populace do hlavních věkových kategorií je patrné, že populace města Olomouce stárne. V období 2003 - 2012 ubylo obyvatel města ve věkové kategorii 0 – 14 let o 1,4% a zároveň přibyla 2,2% obyvatel starších 65 let. Ubylo také obyvatel v produktivním věku (o 0,8%).

Sňatečnost a rozvodovost

Počet sňatků obyvatel města Olomouce v průběhu let 2003 – 2012 převyšoval vždy hranici pěti set za kalendářní rok. V roce 2007 se konalo dokonce 605 sňatků, ale v roce 2010 byl poprvé za deset posledních let počet sňatků nižší než 500 (498).

³ Snižování počtu obyvatel města je přitom trendem nejméně od vzniku samostatné České republiky (1993).

K nejvíce rozvodům v posledních deseti letech došlo na území města Olomouce v roce 2004 (593 rozvodů) a nejméně jich bylo v roce 2012 (447 rozvodů). V roce 2003 se v Olomouci na 100 sňatků rozvedlo 66,5 manželství, v roce 2010 to bylo 67 manželství. V roce 2012 se na 100 sňatků rozvedlo 60,2 manželství.

Rodičovství

Od roku 2003 do roku 2009 docházelo pravidelně k meziročnímu nárůstu počtu živě narozených dětí. V roce 2003 se narodilo v Olomouci 895 dětí a v roce 2009 to bylo 1 254 dětí. V následujícím roce 2010 se však již narodilo o 100 dětí méně než v roce předešlém (1.154), v roce 2012 trend pokračoval, když živě narozených dětí bylo opět méně, jen 1 106.

Navíc trendem posledních let je odsouvání mateřství do pozdějšího věku matky. Průměrný věk matky při narození prvního dítěte byl v roce 2003 ve městě Olomouci 26,8 let, v roce 2012 se tato hodnota zvýšila na 29,4 let. Další z trendů poslední doby jsou nesezdaná soužití, ve kterých se rodí čím dál více dětí. Tento fakt se nevyhnul ani městu Olomouci. Počet dětí narozených mimo manželství v roce 2012 je dvojnásobný oproti roku 2003 (v roce 2003 – 373 dětí; v roce 2012 – 742 dětí). Zdvojnásobil se podíl svobodných matek a mírně vzrostl také podíl matek rozvedených. Podíl vdaných na celkovém počtu matek se naopak snižuje.

Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je jedním z důležitých faktorů, který v současnosti ovlivňuje kvalitu života a náladu ve společnosti. I když se Olomoucký kraj řadí dlouhodobě mezi kraje s nadprůměrnou mírou nezaměstnanosti, která patří k těm nejvyšším v rámci České republiky, patří okres Olomouc i město Olomouc v rámci kraje naštěstí mezi oblasti s nižší mírou nezaměstnanosti. K poslednímu dni roku 2003 byla míra nezaměstnanosti ve městě Olomouci vyjádřena hodnotou 10,4%, v letech 2005 – 2009 se dokonce nezaměstnanost ve městě dostala pod národní úroveň, nicméně po roce 2009 už se opět nezaměstnanost města i okresu pohybuje nad úrovní České republiky. Nejnižší míra nezaměstnanosti ve městě Olomouci byla v roce 2007, a to 4,3%. Ke 30. 6. 2013 činil v Olomouci podíl nezaměstnaných osob 8,3 %.⁴

Domácnosti

Na území města Olomouce žilo v roce 2011 celkem 43 939 domácností. Více než polovinu těchto domácností tvořily úplné rodiny (51,3%), bezmála třetinu tvořily domácnosti jednotlivců (31,6%). Více než desetinu domácností představovaly neúplné rodiny (15,2%) a pouze necelá dvě procenta vícečlenné nerodinné domácnosti.

Úplné rodiny jsou z 52% tvořeny rodinami bez závislých dětí a z 48% se závislými dětmi. Poměr v případě neúplných rodin činí 60,1% rodin se závislými dětmi a 39,9% bez závislých dětí. Průměrný počet členů jedné domácnosti činí 2,32 osob. Téměř třetina domácností je jednočlenných (32%). Bezmála tři desetiny domácností je dvoučlenných (29%) a pětina domácností je tříčlenných (19%) a čtyřčlenných (17%). Pět a více členů čítají pouhá 3% domácností.

⁴ Podíl nezaměstnaných osob je nový ukazatel sledovaný Českým statistickým úřadem poprvé v roce 2013. Zohledňuje pouze práceschopnou populaci ve věku 15 – 65 let.

Výše prezentované statistické údaje a analýza nástrojů rodinné politiky, jak jsou popsány v následující pasáži, byly podkladem pro vytvoření konkrétních cílů a opatření majících za cíl zlepšit kvalitu života rodin ve městě Olomouci.

2.2 Nástroje rodinné politiky používané v Olomouci

V podmínkách města Olomouce se v současnosti setkáváme s řadou jednotlivých nástrojů, které jsou realizovány různými aktéry a to spíše díky jejich zaměření a cílům, stejně tak je v Olomouci možno nalézt řadu subjektů, které poskytují rodinám nebo jejich členům různé služby. Jako příklad může sloužit organizace, která se stará o volný čas rodin nebo poskytuje krizovou intervenci - využívá tedy některý z nástrojů rodinné politiky. Rozvinuté jsou také sociální služby a s prvky nástrojů rodinné politiky se setkáváme u různých vzdělavatelů. Neexistuje však žádná zastřešující politika, která by prvky podpory rodiny utvářela podle místních potřeb, poskytovala je systematicky a plánovitě. Tuto situaci reflektuje i předkládaný materiál, který alespoň na nejbližší období a ve zvlášť důležitých segmentech ovlivňujících život rodiny navrhuje konkrétní opatření ke zlepšení výše uvedeného stavu.

V současnosti lze náznak rodinné politiky spatřovat v některých opatřeních obsažených ve 3. komunitním plánu sociálních a příbuzných služeb na léta 2013 – 2015 (zejména v části týkající se dětí, mládeže a rodiny) a jeho předchozích verzích. Situace je tak odrazem doposud menší systematické pozornosti věnované této otázce na lokální úrovni, když zároveň chybí ucelenější koncepce rodinné politiky na úrovni celostátní. Zejména institucionální a personální zajištění rodinné politiky doposud není žádné, bez něj však nelze začít realizovat systematická prorodinná opatření.

Přitom právě v Olomouci existuje silný potenciál pro podporu rodinné politiky spočívající v lidech, organizacích a vnímání významu rodiny. To je dáno specifiky regionu, vnímáním života ve městě jeho občany a také příkladnou snahou města zapojovat občany do probíhajících procesů (např. územní plánování). Jak vyplývá z výzkumů, občané Olomouce mají ke svému městu a prostředí pro svůj život poměrně silný vztah a k městu je poutají emotivní vztahy. Všechny shora uvedené pozitivní aspekty mohou být využity při plánování, realizaci a vyhodnocování prorodinných opatření ve městě Olomouci.

Doporučení vyplývající z analýzy

Na základě shora uvedených faktů je zřejmé, že je třeba začít koncipovat rodinnou politiku systematicky a od začátku. Znamená to především celý proces institucionalizovat a připravit návrhy k projednání orgánům samosprávy s rozhodovací pravomocí. Nositelem může být komunitní plánování, lépe však ustavený výbor či komise pro rodinu. Dále je třeba průběžně monitorovat situaci rodin v regionu a zjištěný stav zohledňovat v aktuálně realizovaných opatřeních.

K dosažení strategického postupu při plánování a realizaci regionální rodinné politiky je nezbytné vypracovat koncepční dokument vycházející z regionální zprávy o rodině, jehož obsahem bude návrh konkrétních termínovaných opatření reagujících na specifické potřeby popsané v regionální zprávě o rodině. Vypracování koncepce zabrání zavádění dílčích nesystematických opatření, případně v rámci Olomouce do sebe zahrne již existující prvky rodinné politiky. Koncepce rodinné politiky by měla odrážet průřezový charakter a musí

vytyčit konkrétní cíle a způsoby jejich dosažení, přičemž cíle kvantitativní povahy by měly být měřitelné. Co v Olomouci zatím chybí, je vize města týkající se podpory rodin. Z provedené analýzy vyplývají následující aspekty seskupené do několika tematických oblastí:

Etablování rodinné politiky ve městě a regionu, tvorba její koncepce

- a. Existují prvky prorodinných přístupů (zřízení přebalovacího koutku na MMOI).
- b. Neexistuje jasná koncepce rodinné politiky v rámci Olomouckého kraje.
- c. Rodinná politika není institucionalizovaná, není součástí pracovních náplní.
- d. Rodinná politika není systematická, spíše jsou ve městě „jednotlivosti“.
- e. Spousta záležitostí týkajících se oblasti rodinné politiky jde samospádem.
- f. Význam prorodinných opatření není zcela jasný a srozumitelný.
- g. Olomouc by měla mít motto: město pro mladou rodinu.
- h. Pro tvorbu rodinné politiky je zapotřebí lidi motivovat.
- i. V rámci rodinné politiky nevznikla žádná platforma, neproběhlo síťování služeb.
- j. V Olomouci se děje spousta věcí, ale nemá to vazbu na žádnou rodinnou politiku.
- k. Zásady rodinné politiky nejsou součástí oficiálních dokumentů města.
- l. Pracovníci organizací i úřadů jsou kvalitní, odborně vybavení.
- m. Aktéři mají potíže označit organizace, které jsou nositeli prvků cíleně podporujících rodinu.
- n. Nestátní neziskové organizace jsou málo finančně podporovány, orientují se ve své činnosti intuitivně podle aktuálních projektů.
- o. Povědomí o činnostech se uzavírá do skupiny komunitního plánování, nepřesahuje ji.
- p. Důraz je kladen na řešení vzniklých problémů, ne na prevenci a jejich předcházení.
- q. Služby nejsou definovány nějakým rámcem rodinné politiky.
- r. Komunitní plánování je schopno klást základy rodinné politiky.
- s. Rodinná politika je záležitostí nejen SMOI, ale i ostatních aktérů.

Infrastruktura

- a. Problematická je bezpečnost při pohybu po městě (automobilová doprava).
- b. Problematické je zázemí pro organizace, obecně je nedostatek optimálních prostor ve městě.
- c. Pro aktivity podporující rodinnou politiku lze využít prostory škol.
- d. Při pořádání akcí není hleděno na to, aby se jich mohly účastnit i rodiny s dětmi.
- e. Nová výstavba ve městě nezohledňuje občanskou vybavenost v místě.
- f. Existují hřiště, jsou pozitivně vnímána. Omezován je pohyb na nich (např. časově). Chybí plácky pro hraní s nějakou mírou bezpečnosti.
- g. Děti potřebují bezpečný prostor pro aktivity.
- h. Město není zcela uzpůsobeno potřebám handicapovaných osob.
- i. Často se pro nedostatek informací šíří různé fámy.
- j. Dobrým informačním zdrojem jsou Radniční listy.

Služby péče o děti

- a. Existují zde hřiště pro děti.
- b. Rodiny mohou využívat řadu služeb – zejména sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a nízkoprahová zařízení pro děti a mládež.
- c. Nejsou podporovány terénní služby pro děti a mládež.
- d. Řada dětí nedochází do školek, předškolní zařízení jsou zaplněná, je občasný problém s umístováním dětí.
- e. Významným prvkem jsou mateřská centra, která nabízejí činnosti pro děti.

- f. Problém je sehnat adekvátní prostory pro mateřská centra.

Služby pro rodinu

- a. Absentují poradenské služby, jsou omezovány.
- b. Chybí komunitní centrum pro rodinu jako celek.
- c. Aktivity by měly být cíleny na rodinu jako celek.
- d. Velký prostor je v oblasti volnočasových aktivit.
- e. Služby jsou úzce zaměřené, chybí podpora „standardní“ neproblematické rodiny.
- f. Pokud se dostane „běžná“ rodina do problémů, má tím, že nespadá do žádné z podporovaných kategorií, ztížený přístup k pomoci.
- g. Služby pro rodiny jsou úzce specializované na určité segmenty nebo členy rodin, ne na rodinu jako celek.
- h. Existuje potřeba profesionalizace služeb.
- i. Chybí zjišťování skutečných potřeb, na které mají služby navázat, zatím je tato návaznost problematická.
- j. Dobrý by byl nějaký dispečink, pro uživatele služeb, rodiny, i organizace – pro správné nasměrování na služby.
- k. Akcent je kladen na pobytová zařízení.
- l. Je zapotřebí naslouchat rodinám a reagovat na jejich potřeby.
- m. V rámci aktivit propagovat sportovní činnosti a sport obecně.
- n. Zlepšit spolupráci školy s rodinami.
- o. Řada běžných rodin se dostává do potíží, chybí systém prevence.

Podpora rodin se specifickými potřebami

- a. Problémy rodin se často týkají rozvodové a porozvodové situace, výchovných problémů, zadlužení, disharmonických vztahů a užívání návykových látek, včetně alkoholu.
- b. Registrovány jsou rostoucí problémy v oblasti vzdělávání, více dětí má potíže.
- c. Rodiny v krizi jsou dostatečně zajišťovány. Na tomto poli jsou úspěchy.

Finanční a materiální zajištění rodinné politiky

- a. Chybí finanční podpora služeb pro rodinu.
- b. Chybí informovanost o dotačním systému.
- c. Chybí záruky průběžného financování služeb.
- d. Dotační tituly neodpovídají potřebám rodinné politiky.

Zajímavé informace ohledně názoru obyvatel města poskytují některé průzkumy. „Průzkum veřejného mínění k územnímu plánu a kvalitě života ve městě Olomouci“ realizovaný v roce 2009 oslovil celkem 1.000 respondentů starších 15 let s trvalým bydlištěm ve městě Olomouci. Průzkum ukázal, že občané města Olomouce pocítují největší potřebu zlepšení v těchto šesti oblastech: bezpečnost (52%), doprava (45,7%), bydlení (43,1%), životní prostředí (40,6%), zdravotnictví (38,8%) a sociální služby (34,3%).

Ke kvalitě života bezesporu patří možnosti trávení volného času ve městě. Kromě toho občané doporučili zaměřit pozornost města směrem k dalším třem hlavním oblastem – k relaxačním zónám, parkům a zeleni (43,7%), cyklostezkám (39%) a dětským hřištím (38,4%).

Dále se ukázalo, že vztah občanů k městu je velmi kladný. Své město má velmi ráda bez jakýchkoliv výhrad téměř polovina dotázaných (47,3%). Další téměř polovina obyvatel má své město velmi ráda s občasnými výhradami (48,9%). k městu nechová žádný osobní vztah 3,3% respondentů a 0,5% uvedlo, že nemá město rádo a má k němu řadu výhrad.

Mezi další dokumenty SMOI relevantní pro rodinnou politiku patří Programové prohlášení Rady města Olomouce pro volební období 2010 - 2014 a Strategický plán rozvoje města Olomouce a mikroregionu Olomoucko z roku 2007. Programové prohlášení Rady města Olomouce sice obsahuje některé prvky, které by bylo možno podřadit pod rodinnou politiku, ale rodinná politika není deklarovanou ani systematickou součástí dokumentu ani jednou z jeho idejí. Objevuje se v podobě dílčích návrhů např. v oblastech řešení bezpečnosti pohybu dětí v blízkosti škol, prevence sociálně-patologických jevů, snižování počtu heren, podpory zaměstnanosti, regenerace sídlišť, rozšiřování sítě cyklostezek a in-line stezek, parkových úprav, podpory rodinných a mateřských center, oprav a zpřístupnění školních hřišť, rozšíření kapacity mateřských škol, rozvoje soukromých mateřských škol a jeslí, firemních mateřských škol a prodloužení provozní doby v mateřských školách jako službu zaměstnaným rodičům, rozšíření kulturní nabídky, vybudování hřiště pro seniory apod.

Strategický plán rozvoje města Olomouce a mikroregionu Olomoucko rovněž obsahuje některé prvky, které jsou součástí rodinné politiky, ale ta není deklarovanou ani systematickou součástí dokumentu, ani jednou z jeho idejí. Objevuje se ale v podobě dílčích návrhů např. v oblastech podpory komunitního plánování sociálních služeb, dostupnosti bydlení pro mladé rodiny, potřeby čelit nepříznivému demografickému vývoji, regenerace sídlišť apod. Plán se věnuje podpoře partnerství s podnikatelským sektorem, o možnostech sladění zaměstnání s péčí o děti se ale nezmiňuje.

Také právě proto byl dne 26. 6. 2012 Radě města Olomouce předložen k projednání Záměr vytvořit koncepční materiál rodinné politiky města. RMO schválila přípravu rodinné politiky statutárního města Olomouce a uložila vedoucím odboru sociálních věcí, odboru koncepce a rozvoje, odboru školství a odboru dopravy Magistrátu města Olomouce podílet se na tvorbě rodinné politiky. Podle předloženého záměru byl zpracován koncepční materiál Opatření rodinné politiky statutárního města Olomouce na období 2014 – 2015, který se zaměřuje zejména na následující typy rodin:

- a. mladá bezdětná rodina
- b. rodina s nezaopatřeným dítětem či dětmi
- c. rodina se specifickými potřebami
- d. rodina se seniorem.

Pozitivně ovlivnit kvalitu života olomouckých rodin by měla následující opatření, dle své souvislosti rozčleněná do několika tematických celků. Tato opatření by měla být realizována v období následujících dvou let s tím, že se následně předpokládá vznik koncepčního materiálu pro další období, kdy už bude možno zhodnotit, jaké výsledky má proces implementace opatření rodinné politiky v podmínkách statutárního města Olomouce.

3. OPATŘENÍ RODINNÉ POLITIKY STATUTÁRNÍHO MĚSTA OLOMOUCE

3.1 Komunikace s rodinami

Cílem této oblasti rodinné politiky statutárního města Olomouce je zlepšení komunikace mezi rodinami a aktéry rodinné politiky v Olomouci, zvýšení informovanosti rodin o prarodinných aktivitách a jejich aktivizace. Zde může město plnit roli iniciační, realizační, propagační a informativní.

Opatření pro podporu života rodin mohou touto cestou snadněji vcházet ve větší známost, stávat se předmětem neformálních diskuzí a předmětem zájmu občanů a napomáhat ke zvyšování hodnot rodičovství a mateřství. Hledání nových komunikačních kanálů v rámci města a udržování těch stávajících pomáhá také poskytovatelům služeb zaměřených na podporu funkce a soudržnosti rodiny. v rámci této oblasti rodinné politiky je věnována pozornost rovněž i podpoře společných volnočasových aktivit celých rodin, které pomáhají mj. utužení vztahů mezi jednotlivými členy rodiny navzájem, získání společných zážitků, navázání kontaktů s dalšími lidmi a odreagování.

Opatření 3.1.1 Jednotné informování o aktivitách pro rodiny ze strany města

- a. vytvořit společný logotyp pro veřejné akce vhodné pro rodiny, propojit jej s již existujícími komunikačními platformami (např. webovou mapou projektu Bezbariérová Olomouc)
- b. zřídit webový portál obsahující základní informace o rodinné politice statutárního města Olomouce s přehlednými odkazy na jednotlivé služby, aktivity, plánované akce a další informace důležité pro rodiny
- c. zapojit do prezentace akcí vhodných pro rodiny on-line kalendář akcí, stávající stránky www.olomouc.eu a turistický portál statutárního města Olomouce na adrese www.tourism.olomouc.eu

Odpovídá: odbor vnějších vztahů a informací

Opatření 3.1.2 Propagace aktivit podporujících rodiny

- a. zavést a udržet pravidelnou rubriku v Radničních listech včetně prezentací dobré praxe
- b. udržet dosavadní osvědčené způsoby mediální prezentace prarodinných opatření a aktivit

Odpovídá: odbor sociálních věcí

- c. popularizovat rodinnou politiku statutárního města Olomouce na akcích pro rodiny
- d. podporovat tvorbu nových informačních materiálů potřebných k vytváření prarodinného klimatu ve městě

- e. propojit vhodným způsobem s marketingovou propagací města – „Olomouc Family Friendly“

Odpovídá: odbor vnějších vztahů a informací

- f. podporovat organizování seminářů, kulatých stolů a konferencí o rodině

Odpovídá: odbor sociálních věcí

- g. oceňovat společnosti a instituce přátelské rodině

- h. zapojit veřejnost do diskuze o rodinné politice, získávat zpětnou vazbu prostřednictvím www stránek

Odpovídá: odbor vnějších vztahů a informací

3.2 Služby pro rodiny

Statutární město Olomouc si je dobře vědomo potřebnosti ucelené sítě služeb pro rodinu, která bude rodinám usnadňovat plnění jejich základních funkcí. Následující opatření se proto zaměřují na plánování a vyhodnocování dostatečnosti nabídky služeb péče o děti, a to jak v předškolním, tak školním věku, ale také na možnost zapojení všech členů rodiny do společných volnočasových aktivit. Opatření si všímají i zajištění náhradní rodinné péče na území města Olomouce.

Opatření 3.2.1 Nabídka služeb péče o děti předškolního a školního věku

- a vyhodnocovat průběžně demografický vývoj a vyhodnocovat průběžně naplněnost mateřských a základních škol

Odpovídá: odbor školství

- b v dostatečném předstihu plánovat a případně upravovat kapacity mateřských nebo základních škol zřizovaných SMOI

Odpovídá: odbor školství

- c. podporovat finančně mateřské školy jiných zřizovatelů dle možností rozpočtu SMOI

Odpovídá: odbor školství

- d. podporovat dětské jesle zřizované statutárním městem Olomoucí a hledat možnosti podpory pro dětské jesle a dětské skupiny zřizované jinými subjekty než je statutární město Olomouc

Odpovídá: odbor sociálních věcí, odbor školství

Opatření 3.2.2 Otevření škol veřejnosti

- a. více otevřít budovy škol v průběhu školního roku i v době prázdnin společným aktivitám rodin, dětských a mládežnických skupin apod.

- b. udržet, případně rozšířit stávající nabídku hřišť u základních škol, popř. zahrad mateřských škol přístupných veřejnosti pro aktivní využití ve volném čase.
- c. zřídit 1 – 2 základní školy jako komunitní školy otevřené mimoškolním aktivitám v průběhu celého kalendářního roku. Získat informace a poznatky z jiných měst o fungování komunitní školy. Podporovat vytipované školy a spolupracovat s nimi při zajištění aktivit v rámci modelu komunitní škola (např. společné vícegenerační kurzy, akce spojené s tradičními svátky)

Odpovídá: odbor školství

Opatření 3.2.3 Podpora center pro rodinu

- a. navrhnout optimální síť mateřských a rodinných center na základě analýzy potřeb rodičů. Vytvořit vhodný finančního nástroje (dotační titul) určený na podporu a motivaci prarodinných opatření.
- b. rozšířit využití stávajících klubů pro seniory pro zájmové a volnočasové aktivity pro celé rodiny

Odpovídá: odbor sociálních věcí

Opatření 3.2.4 Podpora náhradní rodinné péče

- a. zařadit organizace pracující s náhradními rodinami a poskytující služby pro náhradní rodiny do minimální sítě sociálních služeb podporovaných z rozpočtu statutárního města Olomouce

Odpovídá: odbor sociálních věcí

- b. Poskytovat organizacím pracujícím s náhradními rodinami a poskytujícím služby pro náhradní rodiny prostory pro jejich činnost v nemovitostech ve vlastnictví města za sníženou úhradu

Odpovídá: Správa nemovitostí Olomouc, a. s.

- c. Vyčlenění městského bytu vhodného pro řešení akutního ohrožení pěstounské rodiny ztrátou bydlení

Odpovídá: Správa nemovitostí Olomouc, a. s.

3.3 Slučitelnost rodinného života a zaměstnání

Oblast sociálních záležitostí a zaměstnanosti patří k těm oblastem života obyvatel města, které statutární město Olomouc může ovlivnit jen dílčími opatřeními. Je to způsobeno nastavením legislativy, která svěřuje péči o sociální věci a zaměstnanost orgánům státu, konkrétně Úřadu práce České republiky. Následujícími opatřeními vyjadřuje statutární město Olomouc snahu podporovat slučitelnost rodiny a profesní kariéry obyvatel města, aniž by bylo ohroženo plnění jejich rodičovských funkcí. Využívá k tomu nástroje, které má přímo k dispozici.

Opatření 3.3.1 Statutární město Olomouc jako zaměstnavatel podporující rodiče při návratu do práce

- a. udržet a rozvinout alternativní a flexibilní formy práce v podmínkách statutárního města Olomouce jako zaměstnavatele
- b. rozvíjet partnerství se zřizovateli soukromých školek při umísťování dětí zaměstnanců, a umožnit jim tak rychlejší návrat do práce

Odpovídá: odbor správy, odbor školství

Opatření 3.3.2 Publicita a osvěta v oblasti souladu rodinného života a zaměstnání

- a. zvýšit informovanost veřejnosti o možnostech a výhodnosti prorodinných opatření pro vlastní prosperitu firmy
- b. poskytovat záštitu soutěži „Společnost přátelská rodině“ a dalším akcím, které posilují a propagují nástroje sladování rodinného a pracovního života

Odpovídá: odbor sociálních věcí

3.4 Městský prostor přátelský rodinám

Následující okruh opatření si všímá města Olomouce jako prostoru, kde je preferován bezbariérový a bezpečný způsob dopravy. Statutární město Olomouc na tyto požadavky dlouhodobě a systematicky reaguje, např. vytvářením sítě bezbariérových tras pro pohyb po městě po chodníku i městskou hromadnou dopravou. Jak rodiče s kočárky, tak vozíčkáři či občané s pohybovým handicapem mohou využívat nízkopodlažní tramvaje a autobusy, zvýšené zastávkové ostrůvky či bezbariérové nájezdy na chodníky. Statutární město Olomouc také investovalo do rozvoje cyklistických stezek. Do oblasti mobility patří i bezpečný pohyb po městě např. pro děti při cestě do a ze školy.

Do městského prostoru ale kromě komunikací patří například i místa pro trávení volného času apod. Opatření se proto věnují také rozvoji hřišť pro rodiny s dětmi a zřizování přebalovacích koutků pro rodiny s malými dětmi. Společným cílem opatření je posílit ve městě prorodinné společenské prostředí.

Opatření 3.4.1 Bezbariérový pohyb po městě

- a. odstraňovat architektonické, technické, komunikační a informační bariéry ve městě a umožnit plné zapojení do života města všem jeho občanům a návštěvníkům
- b. podporovat pravidelná setkání pracovní skupiny, kde budou zastoupeni představitelé organizací zastupujících jednotlivé skupiny obyvatel, kterých se problém přístupnosti města týká, tj. rodiny s dětmi, senioři a lidé s tělesným a smyslovým postižením
- c. analyzovat stávající stav, zpracovat koncepci postupného odstraňování bariér a vytvářet zóny přátelské rodinám
- d. zpracovat záměr jednotlivých etap odstraňování bariér včetně vytváření zón přátelských rodinám v Olomouci

Odpovídá: odbor sociálních věcí

Opatření 3.4.2 Bezpečnost a zklidňování dopravy

Realizovat dopravně-technická opatření a zvýšeného dohledu strážníků v lokalitách se zvýšeným výskytem dětí zejména u škol, dětských hřišť, atp. nebo na frekventovaných komunikacích, kde hrozí dopravní kolize.

Odpovídá: odbor dopravy

Opatření 3.4.3 Rozvoj městské hromadné dopravy

Motivovat rodiny s dětmi k využívání městské hromadné dopravy k pohybu po městě na úkor individuální automobilové dopravy, podporovat a rozvíjet kvalitu vozového parku.

Odpovídá: odbor dopravy

Opatření 3.4.4 Podpora a rozvoj cyklistické dopravy

- a. zvýšit bezpečnost jízdy cyklistů a rozmanitost cyklistických tras
- b. rozvíjet cykloturistiku na území města.
- c. vytvářet podmínky pro pohodlnou a bezpečnou dojížděku občanů města do zaměstnání, čímž se sníží dopravní automobilová zátěž na městských vozovkách.

Odpovídá: odbor dopravy, odbor koncepce a rozvoje

Opatření 3.4.5 Přebalovací koutky a místa pro kojící matky ve veřejných prostorách

- a. vyhledat vhodné prostory pro zřízení přebalovacího koutku („family pointu“) v jednotlivých objektech statutárního města Olomouce a zřizovat nové přebalovací koutky

Odpovídá: odbor správy

- b. iniciovat zřizování přebalovacích koutků („family pointů“) v dalších institucích zřizovaných městem (Knihovna města Olomouce, Aquapark Olomouc, Zoologická zahrada Olomouc) či Olomouckým krajem (Vlastivědné muzeum Olomouc)

Odpovídá: odbor sociálních věcí

Opatření 3.4.5 Veřejný prostor přístupný rodinám s dětmi

- a. podporovat zřizování nových a úpravu stávajících hřišť pro všechny kategorie dětí a rodiny s dětmi tak, aby odpovídala současným potřebám a demografickému vývoji v jednotlivých lokalitách města

Odpovídá: odbor koncepce a rozvoje

- b. realizovat opatření, která prostor městských parků více otevřou potřebám rodin s dětmi

Odpovídá: Výstaviště Flora Olomouc, a.s.

3.5 Přímá podpora rodin

Následující část obsahuje opatření, která směřují přímo k rodinám, nikoli k pro-rodinným organizacím nebo projektům. Přímá podpora rodin přispívá k vytváření pro-rodinné atmosféry ve společnosti a tím přímo ovlivňuje motivaci jednotlivců k naplňování jejich osobních a rodinných plánů.

Opatření 3.5.1 Slevy pro rodiny v městských zařízeních a městské dopravě

- a. informovat veřejnost o nabízených slevách prostřednictvím médií a webových stránek

Odpovídá: odbor vnějších vztahů a informací, odbor kancelář primátora

- b. iniciovat jednání se zástupci městských kulturních, sportovních zařízení a dalšími organizacemi zřizovanými (ve vlastnictví) SMOI o možnosti nabídky slev pro rodiny

Odpovídá: odbor vnějších vztahů a informací,

- c. udržet, případně rozšířit nové rodinné slevy v rámci Olomouc region card

Odpovídá: odbor vnějších vztahů a informací

Opatření 3.5.2 Podpora dětí z nízkopříjmových rodin v přístupu ke vzdělávání

Odstranit znevýhodnění žáků základních škol z nízkopříjmových rodin při přístupu ke vzdělávání a mimoškolním aktivitám cílenou sociální prací a přímou podporou těchto žáků.

- a. v rámci sociální práce s rodinou a ve spolupráci se školu zjistit příčiny situace, poskytnout odborné sociální poradenství.
- b. v odůvodněných případech dle stanovených kritérií poskytnout podporu na pořízení základních životních potřeb z rozpočtu statutárního města Olomouce.

Odpovídá: odbor sociálních věcí

Opatření 3.5.3 Dostupné bydlení pro mladé rodiny a rodiny ohrožené sociálním vyloučením

Vyčlenit z bytového fondu statutárního města Olomouce určitý počet bytů pro potřeby sociálního bydlení a nastavit transparentní pravidla pro výběr žadatelů

Odpovídá: Správa nemovitostí Olomouc, a. s., odbor sociálních věcí

Opatření 3.5.4 Nastavit systém vícestupňového prostupného bydlení pro rodiny ohrožené sociálním vyloučením

- a. vyčlenit 2 byty v objektu Holická 51, Olomouc, které budou mít status sociálních bytů pro občany v akutní nouzi

Odpovídá: Správa nemovitostí Olomouc, a. s.

- b. nastavit pravidla spolupráce s žadateli o tyto byty v rámci sociální práce

Odpovídá: odbor sociálních věcí

- c. nastavit kritéria prostupnosti, tedy možnosti ucházet se o městský byt mimo vyčleněný objekt

Odpovídá: Správa nemovitostí Olomouc, a. s., odbor sociálních věcí

3.6 Institucionální udržitelnost rodinné politiky

Cílem následujících opatření je zajistit další rozvoj koncepce rodinné politiky, hledat vhodné finanční nástroje na její realizaci a účelnou koordinaci jednotlivých aktivit.

Opatření 3.6.1 Institucionální zajištění rodinné politiky

- a. vytvořit pracovní skupinu pro rodinnou politiku a udržet její pravidelnou činnost (plánování aktivit a jejich hodnocení); zvážit potřebu vzniku věcně příslušné komise RMO, případně pozice koordinátora prarodinných aktivit
- b. provádět monitoring a výzkum

Odpovídá: odbor sociálních věcí

Opatření 3.6.2 Finanční udržitelnost prarodinných aktivit

Zpracovat podklady pro přípravu dotačního programu pro aktivity rodinné politiky z rozpočtu statutárního města Olomouce

Odpovídá: odbor sociálních věcí

4. ZÁVĚR

Hlavním cílem každé regionální rodinné politiky je vytvoření příznivých podmínek pro vznik a fungování rodin (prostředí přátelské rodině) prostřednictvím souhrnu provázaných opatření, spočívajících ve finanční podpoře prarodinných opatření, podpoře služeb pro rodinu, společenských a kulturních akcí, vzdělávacích a osvětových aktivit, podpoře dostupného bydlení a kvalitní infrastruktury.

Kvalitativní průzkum zaměřený na potřeby rodin žijících na území města Olomouce (srov. kapitolu 2 tohoto materiálu) doporučil věnovat pozornost těmto klíčovým oblastem:

- etablování rodinné politiky ve městě a její institucionální ukotvení;
- sjednocení dílčích prarodinných prvků do systematictější podoby;
- potřebná motivace, síťování služeb určených pro rodinu a zapojení všech aktérů;
- plánování, finanční a materiální zajištění jednotlivých opatření v rámci koncepce;
- rozvoj městské infrastruktury přátelské pro rodinu, služeb péče o děti, služeb pro rodinu a podpory rodin se specifickými potřebami.

Věříme, že vize města Olomouce jako města přátelského rodině se stane společně sdílenou vizí představitelů města, odborné veřejnosti a jeho obyvatel. Může to v důsledku přinést aktivnější zapojení rodin do života města, zlepšení podmínek pro vznik a fungování rodin. Město Olomouc se tak stane dobrou adresou pro mladé rodiny z celého Olomouckého kraje, které v něm mohou realizovat své životní plány a sny.